BYGGÐASTOFNUN

Dreifing sauðfjár á Íslandi

miðað við haustásetning 2016

Þróunarsvið Byggðastofnunar

Einar Örn Hreinsson og Sigurður Árnason

september 2017

Inngangur

Á síðasta ári vann Byggðastofnun samantekt um dreifingu sauðfjár á Íslandi[1]. Það var gert í framhaldi af nýjum búvörusamningum sem undirritaðir voru í febrúar 2016. Í samningnum var gert ráð fyrir sérstökum svæðisbundnum stuðningi í sauðfjárrækt og var Byggðastofnun falið að vinna tillögur þar að lútandi. Vegna þessa þurfti stofnunin að leggja í allnokkra greiningarvinnu sem snéri að staðsetningu, fjölda og stærð sauðfjárbúa á landinu. Stofnunin leitaði upplýsinga hjá Landmælingum Íslands, Matvælastofnun, Þjóðskrá, Atvinnu- og nýsköpunarráðuneytinu og Landssambandi sauðfjárbænda.

Þar sem skapalón að þessari vinnu var til staðar hjá stofnuninni og blikur eru á lofti varðandi framtíð sauðfjárbúskaparins var ákveðið að kalla að nýju eftir gögnum frá Matvælastofnun og gera samanburð á haustásetningi ársins 2015 og 2016. Einnig þótti æskilegt að taka stöðuna eins og hún er þar sem að miklar breytingar á sauðfjárbúskap gætu átt sér stað á næstu misserum.

Gögn um fjölda sauðfjár miðast við vetrarfóðraðar kindur samkvæmt haustskýrslum bænda og frístundabænda til Matvælastofnunar haustið 2016. Með fjölda vetrarfóðraðra kinda er hér átt við samtölu áa, hrúta, sauða, lambhrúta, geldinga og lambgimbra.

Fjöldi sauðfjárbúa voru 2.422 og hafði fækkað um 76 frá fyrra ári. Sauðfé fjölgaði hins vegar lítillega á milli ára. Fjöldi ásettra kinda voru 471.728 en voru 470.678 haustið 2015. Fjölgunin er ríflega þúsund kindur eða 0,2%.

[1] https://www.byggdastofnun.is/static/files/Byggdabrunnur/dreifing_saudfjarbua.pdf

Dreifing sauðfjárbúa eftir stærð og landshlutum

Af 2.422 sauðfjárbúum í landinu síðast liðið haust voru 123 bú með 600 kindur eða fleiri eða 5,1% búanna. Flest þeirra voru á Norðurlandi vestra eða 41 og næst flest á Vesturlandi 27. Samtals voru 286 bú með 400-599 kindur eða 11,8%. Flest þeirra voru einnig á Norðurlandi vestra eða 73. Þar á eftir komu Austurland með 53 bú, Vesturland með 49, Norðurland eystra með 47 og Suðurland með 44. Samtals voru 493 bú með 200-399 kindur eða 20,4% en langflest voru búin með 199 eða færri kindur eða 1.520 sem eru tæplega 63% búanna.

Mynd 1. Fjöldi sauðfjárbúa eftir landshlutum og stærð búa.

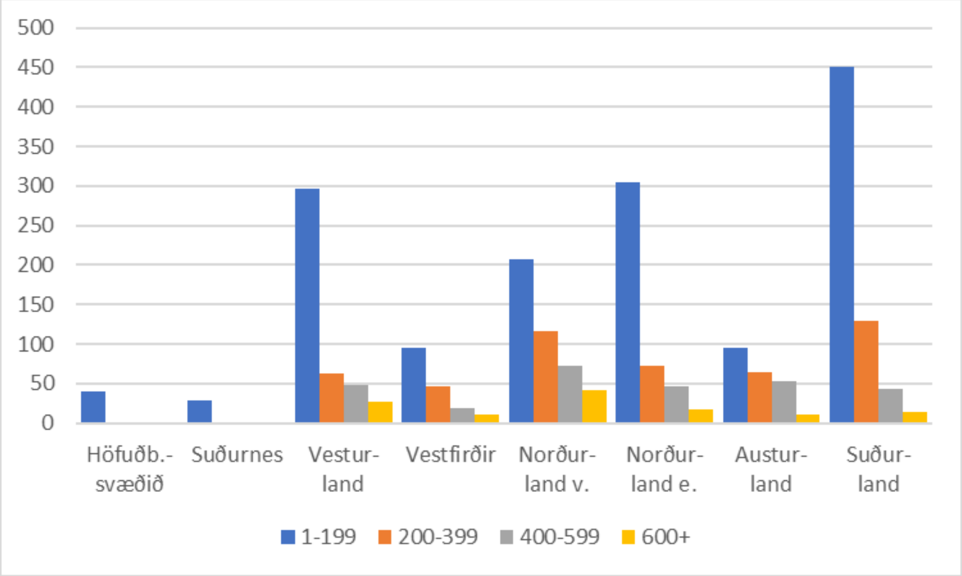

Heildarfjöldi sauðfjár síðast liðið haust var ríflega 470 þúsund. Þegar horft er til fjölda sauðfjár eftir stærð búa kemur í ljós að 19,8% allra kinda er á búum sem eru með 600 kindur eða fleiri og 29,4% eru á búum sem eru með 400-599 kindur. Samtals er því rétt tæpur helmingur kinda á búum sem eru með yfir 400 fjár. Rúm 30% voru á búum með 200-399 kindur og rúm 20% á búum með færri en 200 kindur.

Mynd 2. Fjöldi sauðfjár eftir landshlutum og stærð búa

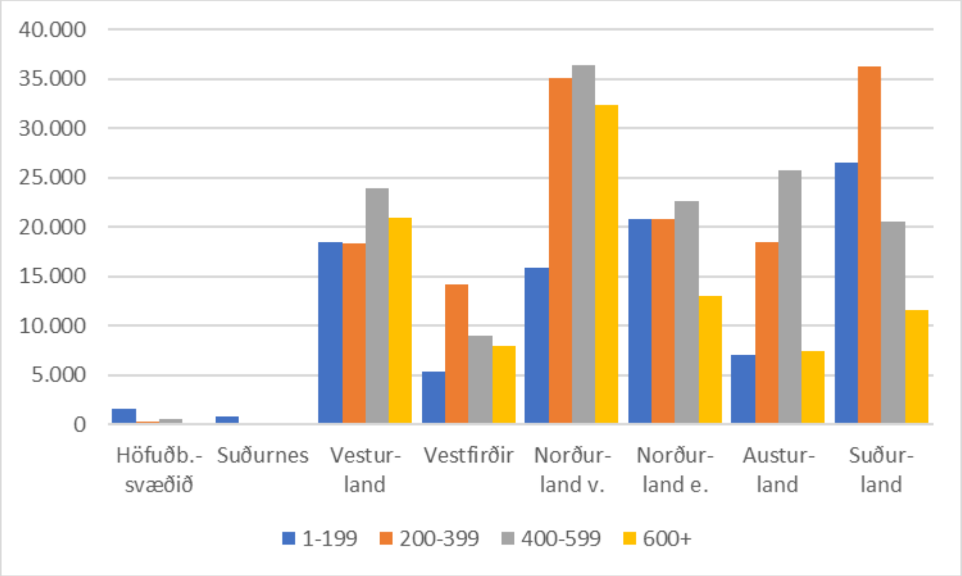

Breytingar á haustásetningi milli áranna 2015 og 2016

Samkvæmt tölum Matvælastofnunar fækkaði sauðfjárbúum um 76 á milli ára eða um ríflega 3%. Búum með færri en 200 kindur fækkaði um 67 og búum með 200-399 kindum um 26. Búum með fleiri en 600 kindur fjölgaði hins vegar um 15 og búum með 400-599 kindur fjölgaði um 2. Mest fækkaði búum á Suðurlandi um 24, um 14 á Vesturlandi og um 12 á Norðurlandi eystra. Búum fjölgaði ekki í neinum landshluta á milli ára.

Mynd 3. Breyting á fjölda sauðfjárbúa eftir landshlutum og stærð búa

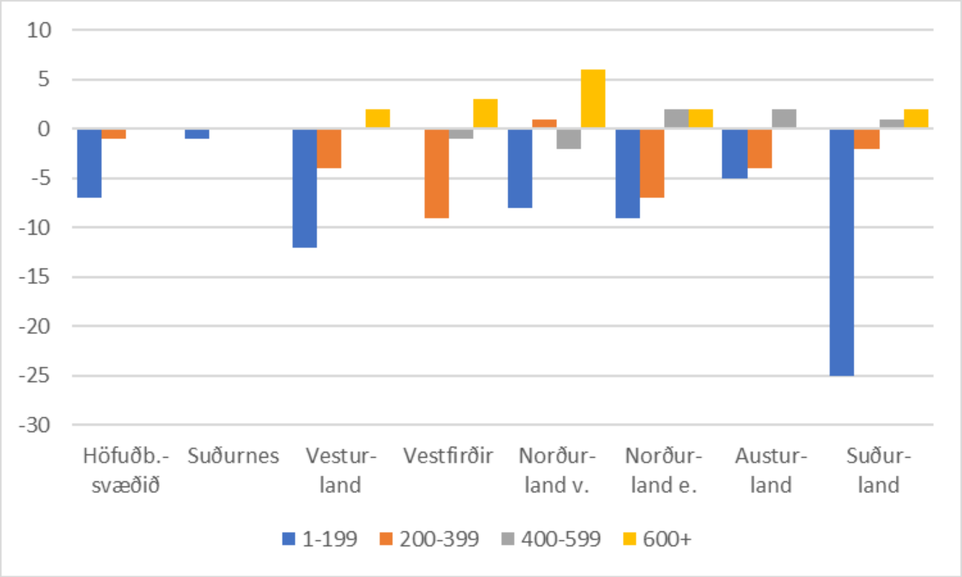

Samtals fjölgaði kindum um 1.050 á milli ára eða 0,22%. Um óverulegar breytingar var því að ræða á heildarfjölda sauðfjár. Utan suðvesturhornsins, þar sem fé er tiltölulega fátt, fjölgaði mest á Vesturlandi um 2,2% og á Norðurlandi vestra um 1,7%. Hlutfallslega mesta fækkunin varð á Vestfjörðum um 2,1% og á Suðurlandi um 1,7%. Eftir sveitarfélögum var mest fjölgun í Dalabyggð, Húnaþingi vestra og Húnavatnshreppi, um 1000-1200 kindur í hverju sveitarfélagi. Langmesta fækkunin varð í Árneshreppi þar sem kindum fækkaði um ríflega 900 eða ríflega þriðjung. Næst mesta fækkunin varð í Mýrdalshreppi um tæplega 600 kindur eða 11,5%.

Mynd 4. Breyting á fjölda sauðfjár eftir landshlutum

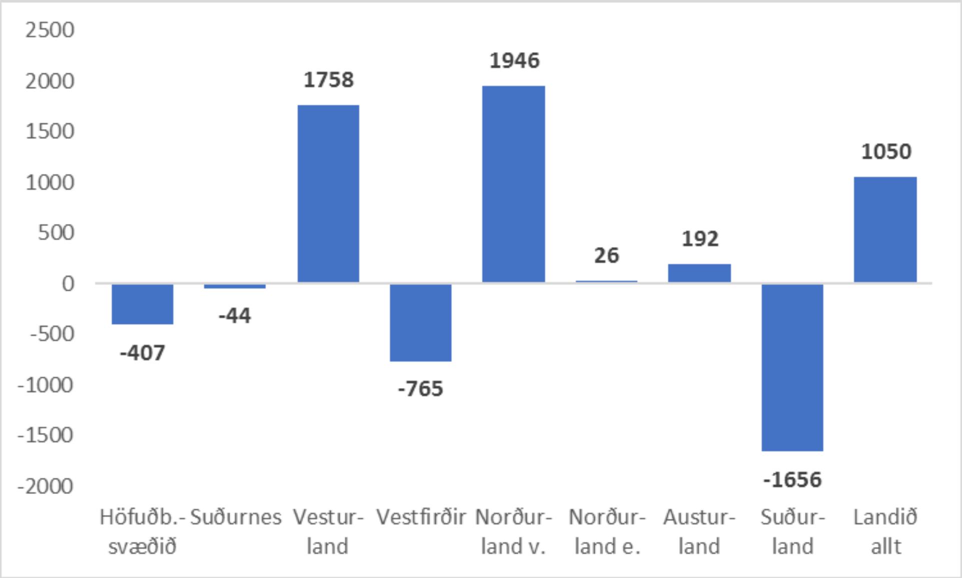

Töflur og kort

Tafla 1. Fjöldi sauðfjárbúa eftir stærð og sveitarfélögum haustið 2016.

Sveitarfélag	1 - 199	200-399	400-599	600+	Samtals
Reykjavíkurborg	12	0	0	0	12
Kópavogsbær	2	0	0	0	2
Seltjarnarneskaupstaður	0	0	0	0	0
Garðabær	5	0	0	0	5
Hafnarfjarðarkaupstaður	1	0	0	0	1
Mosfellsbær	4	0	0	0	4
Kjósarhreppur	16	1	1	0	18
Reykjanesbær	4	0	0	0	4
Grindavíkurbær	15	0	0	0	15
Sandgerðisbær	3	0	0	0	3
Sveitarfélagið Garður	4	0	0	0	4
Sveitarfélagið Vogar	3	0	0	0	3
Akraneskaupstaður	10	0	0	0	10
Skorradalshreppur	3	3	0	0	6
Hvalfjarðarsveit	31	4	5	2	42
Borgarbyggð	124	32	20	8	184
Grundarfjarðarbær	16	2	0	0	18
Helgafellssveit	12	1	1	0	14
Stykkishólmsbær	22	0	0	0	22
Eyja- og Miklaholtshreppur	9	1	2	0	12
Snæfellsbær	28	4	2	0	34
Dalabyggð	41	16	19	17	93
Bolungarvíkurkaupstaður	16	1	0	0	17
Ísafjarðarbær	27	7	3	3	40
Reykhólahreppur	11	8	8	3	30
Tálknafjarðarhreppur	1	0	0	0	1
Vesturbyggð	12	5	1	3	21
Súðavíkurhreppur	10	4	0	0	14
Árneshreppur	3	4	1	0	8
Kaldrananeshreppur	3	2	1	0	6
Strandabyggð	12	15	5	2	34
Sveitarfélagið Skagafjörður	109	47	16	7	179
Húnaþing vestra	33	31	32	13	109
Blönduósbær	7	6	1	1	15
Sveitarfélagið Skagaströnd	2	0	0	0	2
Skagabyggð	9	8	3	2	22
Húnavatnshreppur	31	22	17	14	84
Akrahreppur	17	3	4	4	28
Akureyrarkaupstaður	6	0	0	0	6
Norðurþing	24	9	14	8	55
Fjallabyggð	23	2	0	0	25
Dalvíkurbyggð	29	6	1	0	36
Eyjafjarðarsveit	57	6	1	1	65
Hörgársveit	48	8	4	0	60
Svalbarðsstrandarhreppur	9	0	0	0	9
Grýtubakkahreppur	4	1	5	1	11
Skútustaðahreppur	23	6	1	0	30
Tjörneshreppur	7	2	1	0	10
Þingeyjarsveit	64	27	8	2	101
Svalbarðshreppur	4	3	7	4	18
Langanesbyggð	7	2	5	2	16
Seyðisfjarðarkaupstaður	3	1	1	0	5

Fjarðabyggð	18	7	4	0	29
Vopnafjarðarhreppur	14	7	8	0	29
Fljótsdalshreppur	1	5	8	0	14
Borgarfjarðarhreppur	6	3	3	0	12
Breiðdalshreppur	5	5	2	2	14
Djúpavogshreppur	10	4	6	1	21
Fljótsdalshérað	39	33	21	8	101
Sveitarfélagið Hornafjörður	28	16	14	5	63
Vestmannaeyjabær	4	0	0	0	4
Sveitarfélagið Árborg	35	0	0	0	35
Mýrdalshreppur	27	6	0	1	34
Skaftárhreppur	21	24	12	2	59
Ásahreppur	21	4	0	1	26
Rangárþing eystra	100	22	4	2	128
Rangárþing ytra	65	19	6	1	91
Hrunamannahreppur	18	8	2	0	28
Hveragerðisbær	0	0	0	0	0
Sveitarfélagið Ölfus	22	3	0	0	25
Grímsnes- og Grafningshreppur	6	9	0	0	15
Skeiða- og Gnúpverjahreppur	34	7	2	0	43
Bláskógabyggð	23	8	2	3	36
Flóahreppur	47	3	2	0	52
Samtals	**1.520**	**493**	**286**	**123**	**2.422**

Tafla 2. Fjöldi sauðfjár eftir stærð búa og sveitarfélögum haustið 2016.

Sveitarfélag	1 - 199	200-399	400-599	600+	Samtals
Reykjavíkurborg	271	0	0	0	271
Kópavogsbær	24	0	0	0	24
Seltjarnarneskaupstaður	0	0	0	0	0
Garðabær	70	0	0	0	70
Hafnarfjarðarkaupstaður	6	0	0	0	6
Mosfellsbær	202	0	0	0	202
Kjósarhreppur	983	310	527	0	1.820
Reykjanesbær	92	0	0	0	92
Grindavíkurbær	439	0	0	0	439
Sandgerðisbær	69	0	0	0	69
Sveitarfélagið Garður	97	0	0	0	97
Sveitarfélagið Vogar	104	0	0	0	104
Akraneskaupstaður	257	0	0	0	257
Skorradalshreppur	215	710	0	0	925
Hvalfjarðarsveit	1.721	1.345	2.195	1.445	6.706
Borgarbyggð	9.394	9.349	9.771	5.944	34.458
Grundarfjarðarbær	882	495	0	0	1.377
Helgafellssveit	740	398	503	0	1.641
Stykkishólmsbær	755	0	0	0	755
Eyja- og Miklaholtshreppur	729	313	1.070	0	2.112
Snæfellsbær	1.148	1.094	993	0	3.235
Dalabyggð	2.563	4.564	9.443	13.580	30.150
Bolungarvíkurkaupstaður	588	258	0	0	846
Ísafjarðarbær	1.545	2.278	1.603	2.129	7.555
Reykhólahreppur	721	2.392	3.724	2.067	8.904
Tálknafjarðarhreppur	100	0	0	0	100
Vesturbyggð	589	1.390	433	2.468	4.880
Súðavíkurhreppur	580	1.182	0	0	1.762
Árneshreppur	236	1.035	437	0	1.708

Kaldrananeshreppur	123	544	417	0	1.084
Strandabyggð	879	5.122	2.359	1.241	9.601
Sveitarfélagið Skagafjörður	8.026	13.645	7.469	5.115	34.255
Húnaþing vestra	2.945	9.134	16.460	10.367	38.906
Blönduósbær	253	1.813	557	695	3.318
Sveitarfélagið Skagaströnd	96	0	0	0	96
Skagabyggð	748	2.554	1.494	1.549	6.345
Húnavatnshreppur	2.477	6.947	8.445	11.655	29.524
Akrahreppur	1.327	1.021	1.929	3.010	7.287
Akureyrarkaupstaður	187	0	0	0	187
Norðurþing	1.266	2.826	6.780	5.485	16.357
Fjallabyggð	599	467	0	0	1.066
Dalvíkurbyggð	2.508	1.688	426	0	4.622
Eyjafjarðarsveit	3.322	1.501	555	764	6.142
Hörgársveit	3.186	2.306	1.976	0	7.468
Svalbarðsstrandarhreppur	705	0	0	0	705
Grýtubakkahreppur	154	283	2.605	818	3.860
Skútustaðahreppur	2.021	1.762	545	0	4.328
Tjörneshreppur	698	744	449	0	1.891
Þingeyjarsveit	5.425	7.611	3.609	1.307	17.952
Svalbarðshreppur	349	836	3.257	3.065	7.507
Langanesbyggð	367	735	2.401	1.628	5.131
Seyðisfjarðarkaupstaður	240	347	467	0	1.054
Fjarðabyggð	874	1.789	2.042	0	4.705
Vopnafjarðarhreppur	1.055	1.752	3.676	0	6.483
Fljótsdalshreppur	49	1.488	3.928	0	5.465
Borgarfjarðarhreppur	432	1.088	1.369	0	2.889
Breiðdalshreppur	750	1.534	903	1.624	4.811
Djúpavogshreppur	612	1.046	3.069	619	5.346
Fljótsdalshérað	2.991	9.447	10.312	5.135	27.885
Sveitarfélagið Hornafjörður	1.247	4.814	6.889	4.233	17.183
Vestmannaeyjabær	86	0	0	0	86
Sveitarfélagið Árborg	1.448	0	0	0	1.448
Mýrdalshreppur	1.905	1.851	0	659	4.415
Skaftárhreppur	2.062	7.110	5.716	1.548	16.436
Ásahreppur	867	1.322	0	616	2.805
Rangárþing eystra	6.599	5.740	1.837	1.433	15.609
Rangárþing ytra	4.005	4.990	2.526	1.132	12.653
Hrunamannahreppur	831	2.164	864	0	3.859
Hveragerðisbær	0	0	0	0	0
Sveitarfélagið Ölfus	924	797	0	0	1.721
Grímsnes- og Grafningshreppur	234	2.569	0	0	2.803
Skeiða- og Gnúpverjahreppur	2.218	1.797	915	0	4.930
Bláskógabyggð	1.433	2.261	953	1.957	6.604
Flóahreppur	2.697	774	870	0	4.341
Samtals	**96.340**	**143.332**	**138.768**	**93.288**	**471.728**

Tafla 3. Breyting á fjölda sauðfjár 2015-2016 eftir sveitarfélögum

Sveitarfélag	Breyting fjöldi	Breyting %	Sveitarfélag	Breyting fjöldi	Breyting %
Reykjavíkurborg	-44	-14,0%	Akureyrarkaupstaður	-76	-28,9%
Kópavogsbær	-51	-68,0%	Norðurþing	-252	-1,5%
Garðabær	7	11,1%	Fjallabyggð	-68	-6,0%
Hafnarfjarðarkaupstaður	-3	-33,3%	Dalvíkurbyggð	107	2,4%
Mosfellsbær	-27	-11,8%	Eyjafjarðarsveit	90	1,5%
Kjósarhreppur	-289	-13,7%	Hörgársveit	114	1,6%
Grindavíkurbær	-99	-18,4%	Svalbarðsstrandarhreppur	59	9,1%
Sandgerðisbær	2	3,0%	Grýtubakkahreppur	-11	-0,3%
Sveitarfélagið Garður	-4	-4,0%	Skútustaðahreppur	-138	-3,1%
Sveitarfélagið Vogar	57	121,3%	Tjörneshreppur	41	2,2%
Akraneskaupstaður	-2	-0,8%	Þingeyjarsveit	154	0,9%
Skorradalshreppur	69	8,1%	Svalbarðshreppur	-29	-0,4%
Hvalfjarðarsveit	116	1,8%	Langanesbyggð	35	0,7%
Borgarbyggð	356	1,0%	Seyðisfjarðarkaupstaður	10	1,0%
Grundarfjarðarbær	-210	-13,2%	Fjarðabyggð	43	0,9%
Helgafellssveit	59	3,7%	Vopnafjarðarhreppur	-247	-3,7%
Stykkishólmsbær	73	10,7%	Fljótsdalshreppur	-2	0,0%
Eyja- og Miklaholtshreppur	-28	-1,3%	Borgarfjarðarhreppur	-237	-7,6%
Snæfellsbær	190	6,2%	Breiðdalshreppur	358	8,0%
Dalabyggð	1.135	3,9%	Djúpavogshreppur	234	4,6%
Bolungarvíkurkaupstaður	-30	-3,4%	Fljótsdalshérað	33	0,1%
Ísafjarðarbær	219	3,0%	Sveitarfélagið Hornafjörður	18	0,1%
Reykhólahreppur	-109	-1,2%	Vestmannaeyjabær	-181	-67,8%
Tálknafjarðarhreppur	1	1,0%	Sveitarfélagið Árborg	-58	-3,9%
Vesturbyggð	-220	-4,3%	Mýrdalshreppur	-575	-11,5%
Súðavíkurhreppur	219	14,2%	Skaftárhreppur	-28	-0,2%
Árneshreppur	-910	-34,8%	Ásahreppur	178	6,8%
Kaldrananeshreppur	-218	-16,7%	Rangárþing eystra	-301	-1,9%
Strandabyggð	283	3,0%	Rangárþing ytra	-145	-1,1%
Sveitarfélagið Skagafjörður	-368	-1,1%	Hrunamannahreppur	-361	-8,6%
Húnaþing vestra	1.190	3,2%	Hveragerðisbær	-32	-100,0%
Blönduósbær	-20	-0,6%	Sveitarfélagið Ölfus	-8	-0,5%
Sveitarfélagið Skagaströnd	-6	-5,9%	Grímsnes- og Grafningshreppur	-311	-10,0%
Skagabyggð	64	1,0%	Skeiða- og Gnúpverjahreppur	101	2,1%
Húnavatnshreppur	979	3,4%	Bláskógabyggð	257	4,0%
Akrahreppur	107	1,5%	Flóahreppur	-210	-4,6%
			Samtals	**1.050**	**0,2%**

Mynd 5. [2]

Sauðfjársláturhús og sauðfjárbú
á Íslandi í lok árs 2015

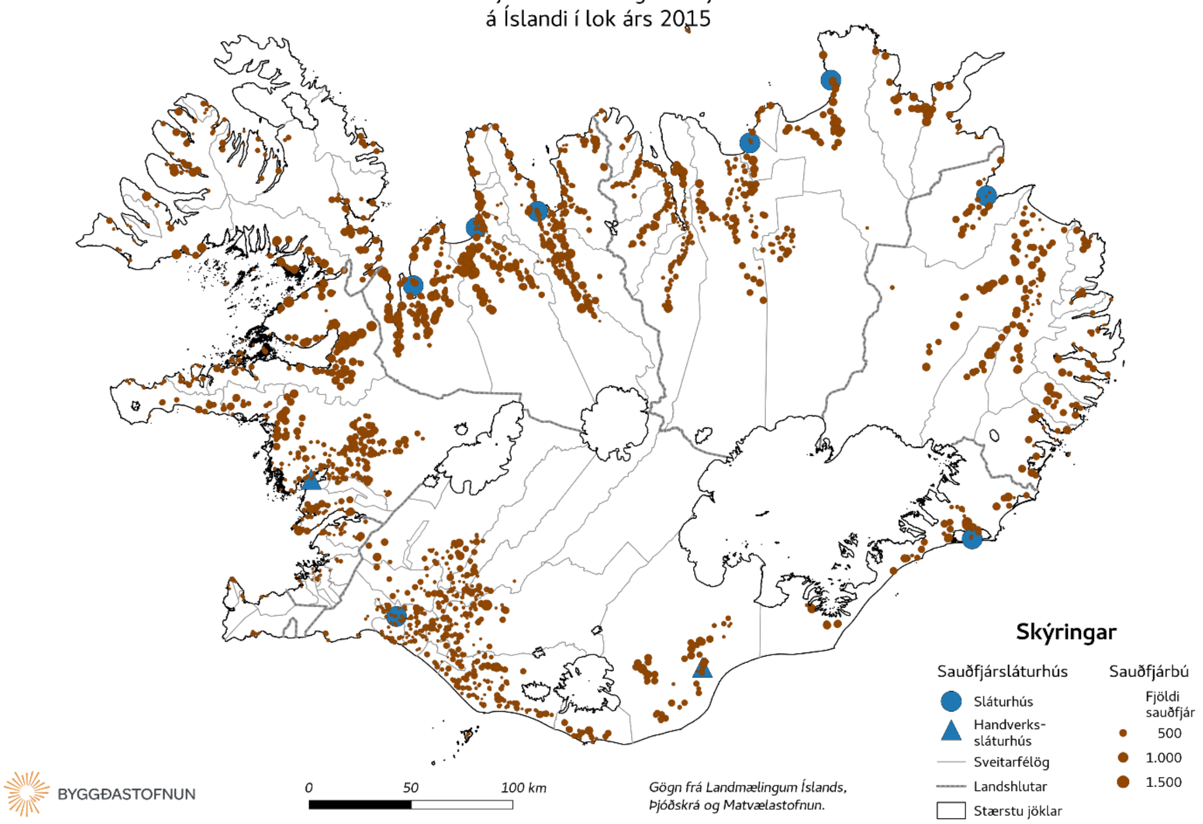

Mynd 6.

Sauðfjárbú á Íslandi með fjölda sauðfjár
undir 200 í lok árs 2016

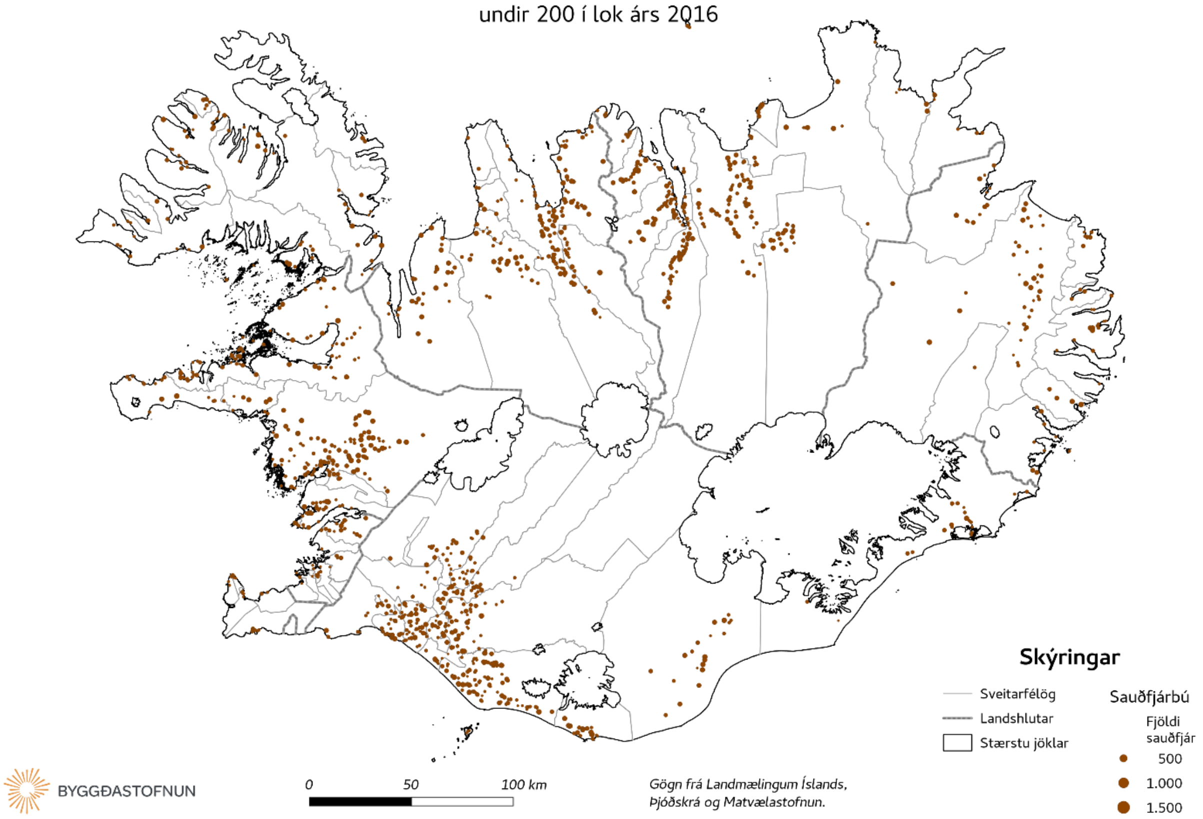

[2] Auk þeirra sauðfjársláturhúsa sem merkt eru inn á mynd nr.5 er eitt óvirkt leyfi til sauðfjárslátrunar frá Matvælastofnun hjá Norðlenska á Akureyri.

Mynd 7.

Sauðfjárbú á Íslandi með fjölda sauðfjár
frá 200 til 399 í lok árs 2016

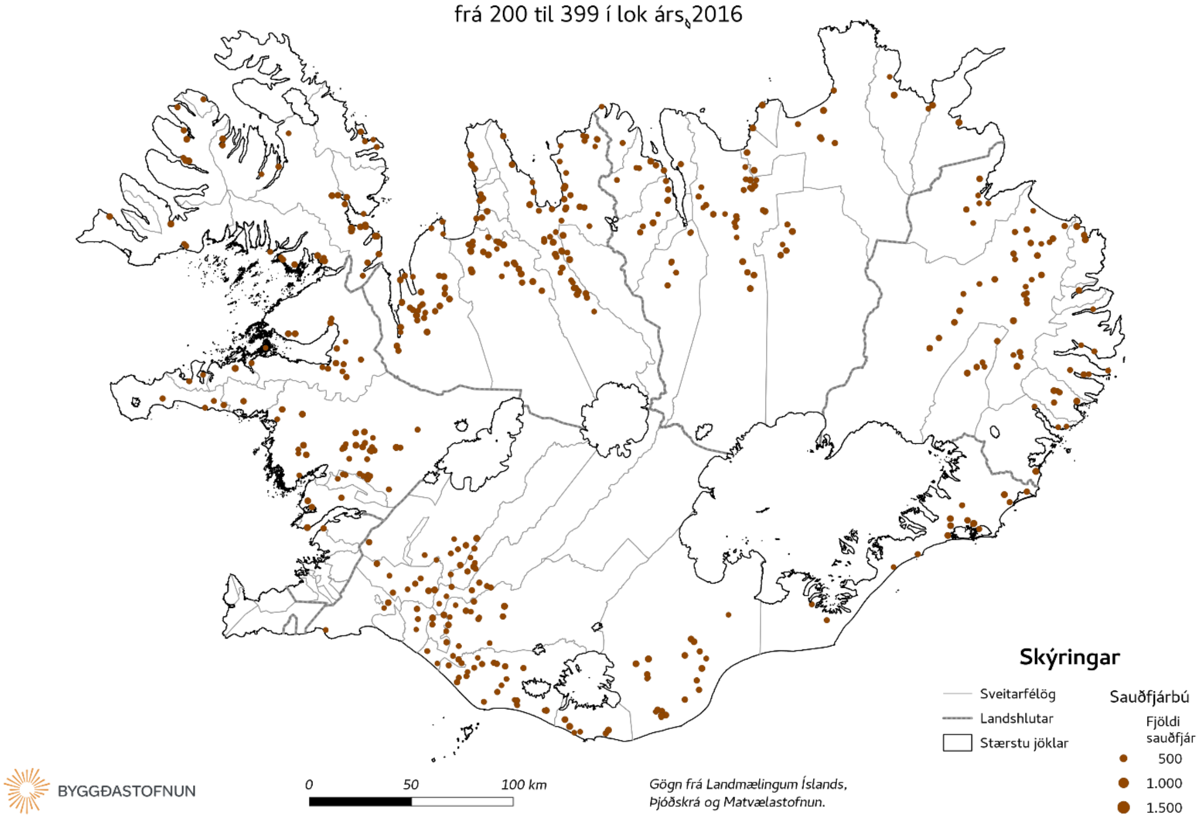

Mynd 8.

Sauðfjárbú á Íslandi með fjölda sauðfjár
frá 400 til 599 í lok árs 2016

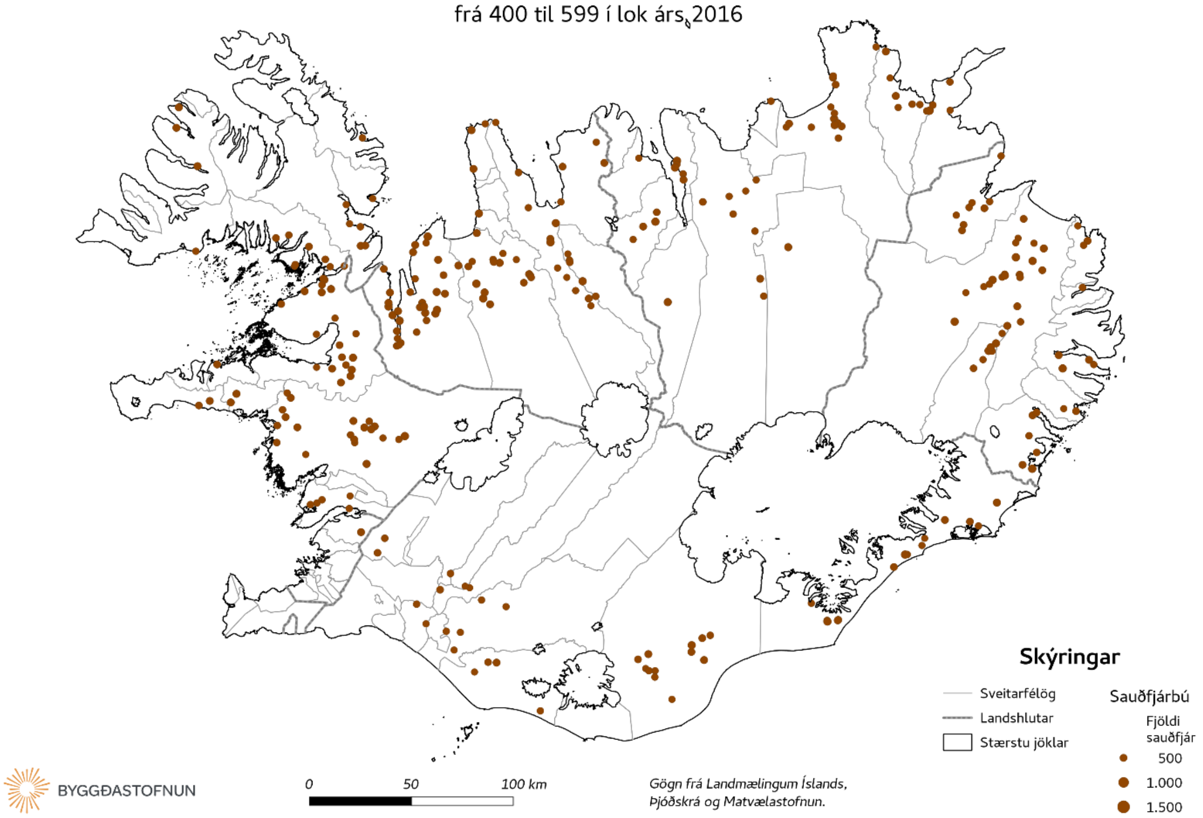

Mynd 9.

Sauðfjárbú á Íslandi með fjölda sauðfjár
frá 600 og yfir í lok árs 2016